

Pöytäkirja

VN/26527/2023

19.9.2024

Kansalaisjärjestöstrategia OM140:00/2023

Työryhmän kokous 7/2024

Aika Perjantai 23.8.2024 klo 9.00–10.51

Paikka Ylijäämä, Mariankatu 9 ja Teams

Työryhmän jäsenet
(varajäsenet suluissa)

~~Pekka Timonen~~ (Johanna Suurpää, oikeusministeriö, varapuheenjohtaja)
~~Risto Alatarvas~~ (~~Sanna Malkki~~), valtioneuvoston kanslia
Eeva Koivunen (~~Sini Erholtz~~), sisäministeriö
Outi Hakanen (~~Katja Ahlfors~~), ulkoministeriö
Heta-Elena Heiskanen (~~Anu Häkli~~), ympäristöministeriö
Tiina Kivisaari, opetus- ja kulttuuriministeriö
Pauliina Pussinen (~~Markku Mölläri~~), valtiovarainministeriö
~~Olli Rusanen~~ (~~Marikaisa Tiilikainen~~), puolustusministeriö
~~Mona Särkelä~~ (Jaakko Kiilunen), sosiaali- ja terveysministeriö
Varpu Taarna, työ- ja elinkeinoministeriö
Sami Tantarimäki, maa- ja metsätalousministeriö
Niklas Wilhelmsson (~~Jyrki Jauhainen~~), oikeusministeriö

Asiantuntijajäsenet
(varajäsenet suluissa)

~~Emmanuel Sibomana~~ (~~Jaana Vasama~~), Etnisten suhteiden neuvottelukunta
~~Taina Susiluoto~~ (Anna Munsterhjelm), Kansalaisyhteiskuntapolitiikan neuvottelukunta

Kutsutut asiantuntijat

Juha Viertola, selvityksen tekijä, Kaisa Larjomaa, Suomen Olympiakomitea, Saara Sahinoja, oikeusministeriö

Sihteerit

Peter Kariuki, oikeusministeriö
Oula-Antti Labba, oikeusministeriö
Maria Wakeham-Hartonen, oikeusministeriö
Mikko Lehtonen, oikeusministeriö

Postiosoite
Postadress

Oikeusministeriö
PL 25
FI-00023 Valtioneuvosto
Finland

Käyntiosoite
Besöksadress

Eteläesplanadi 10
00130 Helsinki
Finland

Puhelin
Telefon

0295 16001
Internat.
+358 295 16001

Faksi
Fax

09 160 67730
Internat.
+358 9 160 67730

S-posti, internet
E-post, internet

kirjaamo.om@gov.fi
www.oikeusministerio.fi
www.justitieministeriet.fi

1 KOKOUKSEN AVAAMINEN

Puheenjohtaja avasi kokouksen klo 9.00 ja sihteeristö kirjasi läsnäolijat.

Tarkoituksena on, että osastonpäällikkö Johanna Suurpää toimisi jatkossa työryhmän puheenjohtajana aiemman puheenjohtajan Pekka Timosen jäädessä eläkkeelle.

2 ESITYSLISTAN HYVÄKSYMINEN

Päätös: Hyväksyttiin 16.8.2024 päivätty esityslista kokouksen työjärjestykseksi.

3 EDELLISEN KOKOUKSEN PÖYTÄKIRJAN HYVÄKSYMINEN

Työryhmän edellinen kokous 6/2024 järjestettiin 12.6.2024.

Päätös: Hyväksyttiin edellisen kokouksen 6/2024 pöytäkirja ja julkaistiin se hankesivulla.

Liite 1: Työryhmän pöytäkirjaluonnos 6/2024 12.6.2024

4 TILANNEKATSAUS

Työryhmä koordinoi strategian toimeenpanoa. Työryhmä sai tilannekatsauksen toimeenpanovaiheeseen siirtymiseen ja keskusteli strategiaan liittyvästä valmistelusta hallinnonaloilla yhteistä tilannekuvaa varten.

Päätös: Merkittiin tilannekatsaus ja siitä käyty keskustelu tiedoksi.

Jatkossa jokaisessa työryhmän kokouksessa käsitellään tilannekatsaus, joka tukee myös kokoussuunnittelua.

Liite 2: Tilannekatsaus 8/2024

Keskustelussa esiin nousseet asiat

Valtionavustusleikkauksista käydään paljon julkista keskustelua, ja leikkausten kohdentaminen on syytä ottaa huomioon tilannekatsauksissa, esimerkiksi riskeinä tai riippuvuuksina. Kansalaisjärjestöstrategian

toimeenpanosuunnitelmassa on tarpeen tunnistaa esimerkiksi taloudellisia ja viestinnällisiä riskejä vielä tarkemmin, jotta niitä voidaan seurata. Toimeenpano edellyttää esimerkiksi riittäviä resursseja ja vastuuministeriöiden sitoutumista, jotta strategian toimenpiteet saadaan aikaan tällä hallituskaudella.

Strategiaan sisältyvää kansalaisyhteiskuntavision muodostamista suunniteltaessa on tarpeen harkita, pitäisikö toimenpiteelle nimetä poliittinen johtaja. Suunnittelussa on myös hyvä selvittää, mikä yleishyödyllisten yhteisöjen rahoituksen ja toiminnan kehittämisen parlamentaarisen neuvottelukunnan rooli voisi olla visioivan keskustelun käymisessä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö suunnittelee kaksivuotisten yleisavustusten myöntämistä, mikä edistäisi pitkäjänteisyyttä ja vähentäisi myös valtionavustustoimintaan liittyvää hallinnollista taakkaa. Asia oli esillä esimerkiksi vuonna 2021, kun valtiovarainministeriössä selvitettiin järjestöjä koskevia valtionavustuskäytäntöjä.

Työryhmän sihteeristö tapaa ympäristöministeriötä syyskuun alussa. Tarkoituksena on keskustella, miten kansalaisjärjestöjä voitaisiin kannustaa hakemaan EU-rahoitusta nykyistä enemmän.

5 KANSALAIJÄRJESTÖSTRATEGIAN TOIMEENPANOSUUNNITELMA

Valtioneuvoston periaatepäätös kansalaisjärjestöstrategiasta hyväksyttiin 6.6.2024. Strategian toimeenpanoa varten valmistellaan työryhmän toimeenpanosuunnitelma ja toimenpiteiden etenemisen seurantataulukko. Työryhmä käsitteli ensimmäiset luonnokset Mikko Lehtosen ja Maria Wakeham-Hartosen esittelyn perusteella.

Päätös: Käsiteltiin toimeenpanosuunnitelman ensimmäinen versio ja merkittiin toimenpiteiden etenemisestä käyty keskustelu tiedoksi. Sovittiin, että työryhmä saa seuraavan version kommentoitavaksi viikolla 35.

Liite 3: Toimeenpanosuunnitelma

Liite 4: Toimenpiteiden etenemisen seurantataulukko

Keskustelussa esiin nousseet asiat

Toimeenpanosuunnitelman toiseen versioon tarkennetaan, millä konkreettisilla keinoilla kansalaisyhteiskuntavisiota muodostetaan ja miten EU-rahoitusohjelmiin liittyvä kartoitus toteutetaan. Kartoituksessa on syytä tarkastella myös julkisen rahoituksen yhteiskäyttöä, kuten valtionavustusten käyttöä EU-rahoituksissa vaadittavina omarahoitusosuuksina.

Työryhmän sihteeristö on yhteydessä tulevaisuusselonteon valmistelijoihin. Myös avoimen hallinnon kehittämiseen, oikeusministeriön demokratiaohjelmaan ja yhdenvertaisuustiedonantoon liittyviä yhteyksiä vahvistetaan toimeenpanosuunnitelmassa.

6 SEURANTARYHMÄN ASETTAMINEN

Oikeusministerin on tarkoitus asettaa seurantaryhmä, joka seuraisi hallitusohjelmaan perustuvan kansalaisjärjestöstrategian poikkihallinnollista toimeenpanoa ja varmistaisi sen laatua. Seurantaryhmän tehtävänä olisi tuottaa myös asiantuntijainformaatiota. Työryhmä käsitteli seurantaryhmän asettamispäätösluonnoksen Mikko Lehtosen esittelyn perusteella.

Päätös: Merkittiin seurantaryhmän asettamisesta käyty keskustelu tiedoksi ja sovittiin, että asian valmistelua jatketaan vielä.

Liite 5: Seurantaryhmän asettamispäätösluonnos

Keskustelussa esiin nousseet asiat

Seurantaryhmän tehtäviä ei pidä rajata vain kansalaisjärjestöjen toimintaedellytyksiin ja julkiseen ja yksityiseen rahoitukseen, vaan tehtävissä on syytä käsitellä laajasti kansalaisyhteiskuntaan liittyviä asioita, kuten kansalaisyhteiskuntavisiota edellyttää. Seurantaryhmän kokoonpanossa pitää ottaa huomioon kansalaisjärjestöt ja valtionapuviranomaiset. Valmistelijat arvioivat vielä, miten seurantaryhmän toiminta voitaisiin järjestää hallinnollisesti mahdollisimman kevyellä tavalla.

7 LAINSÄÄDÄNNÖLLINEN SELVITYS

Oikeusministeriö tilaa selvityksen, joka koskee järjestö- ja vapaaehtoistoimintaa ja sen lainsäädännöllisiä esteitä. Toimenpide on osa kansalaisjärjestöstrategian toimeenpanoa. Työryhmä sai katsauksen selvityksen tekemiseen ja evästi selvityksen tekijää, joka on oikeustieteen lisensiaatti Juha Viertola. Selvityksen on tarkoitus valmistelua vuoden 2024 loppuun mennessä.

Päätös: Merkittiin lainsäädännöllisestä selvityksestä käyty keskustelu tiedoksi.

Keskustelussa esiin nousseet asiat

Selvityksen tekijä on tunnistanut noin 80 lakia tai asetusta, jotka liittyvät järjestö- ja vapaaehtoistoimintaan. Järjestö- ja vapaaehtoistoimintaa koskeva sääntely määrittää mahdollisuuksia ja rajoituksia toiminnan järjestämiseen. Aineistoa kerätään haastatteluin ja verkkokyselyn / -keskustelun avulla myöhemmin syksyllä.

Kansalaisjärjestöjen hallintoasiantuntijoille järjestetään kutsutyöpaja maanantaina 26.8.2024, jossa kerätään alustavia näkemyksiä lainsäädännöllisistä esteistä. Samassa työpajassa tarkastellaan, mitä valtionavustuskäytänteitä olisi tarpeen uudistaa. 26. elokuuta julkaistaan myös selvityksen tekemistä koskeva tiedote (om.fi).

Kansalaisjärjestökäsitettä voisi olla myös tarpeen määritellä yhdessä.

Selvitys järjestö- ja vapaaehtoistoiminnan lainsäädännöllisistä esteistä on yhteydessä sosiaali- ja terveysministeriön selvitykseen, jossa käsitellään sosiaali- ja terveydenhuollon järjestöjä koskevia valtionavustuskäytänteitä.

8 KANSALAIJÄRJESTÖJEN TOIMINTAEDELLYTYKSIÄ KOSKEVIA PERUSTIETOJA

Oikeusministeriö kokoaa yhteen kansalaisjärjestöjen toimintaedellytyksiä koskevia perustietoja olemassa olevien tietovarantojen ja rekistereiden perusteella. Power BI -raportin on tarkoitus helpottaa tiedonhakua sekä strategian ja toimintaedellytysten kehittymisen seuranta. Raportin

ensimmäinen versio on tarkoitus julkaista 12.9.2024 osoitteessa om.fi/kansalaisjarjestostrategia. Mikko Lehtonen ja Saara Sahinoja esittelivät raporttiluonnoksen ja sen valmistelun perusteet.

Päätös: Merkittiin Power BI -raportista käyty keskustelu tiedoksi.

Liite 6: Power BI -raporttisuunnitelma

Keskustelussa esiin nousseita asioita

Yhteinen tilannekuva on tervetullut, ja raportin vaatima työmäärä vaikuttaa kohtuullisen kevyeltä, mikä on hyvä asia. Tietoihin liittyvät aikasarjamahdollisuudet vaihtelevat. Tiedonhallinnassa on eduksi, että kaikilla rekisteröidyillä yhdistyksillä on ollut Y-tunnukset vuodesta 2019 lähtien.

Työryhmän sihteeristö keskustelee Tilastokeskuksen kanssa vapaaehtoistoimintaa koskevan tiedon keräämisestä. Lisäksi sihteeristö pohtii, miten muuta relevanttia tietoa voitaisiin esittää raportissa.

9 TILANNEKATSAUKSET STRATEGIAN TOIMEENPANOON

Oikeusministeriö järjestää kaikille avoimia tilannekatsauksia kansalaisjärjestöstrategian toimeenpanoon. Verkon välityksellä (Teams) järjestettävissä tilannekatsauksissa kuullaan aina yksi tai useampi asiantuntija-alustus. Kolme ensimmäistä tilannekatsausta on merkitty hankeikkunaan, ja ensimmäiseen on mahdollista ilmoittautua jo nyt.

- Torstai 12.9.2024 klo 13.00–14.30: Strategian kommenttipuheenvuoro (Fundamental Rights Agency), lainsäädännöllisen selvityksen esitleminen, Power BI -raportin julkaiseminen
- Torstai 24.10.2024 klo 13.00–14.30: Paikallisen kansalaistoiminnan rooli yhteiskunnan resilienssin lisääjänä (tutkimushankeyhteistyö)
- Torstai 23.1.2025 klo 13.00–14.30: Katse kohti tulevia alue- ja kuntavaaleja

Päätös: Merkittiin tulevat tilannekatsaukset tiedoksi.

10 MUUT ASIAT

Muita käsiteltäviä asioita ei ollut.

11 TIEDOKSI

Päätös: Merkittiin seuraavat asiat tiedoksi.

- Practical Guide for Policy Makers on Protecting and Promoting Civic Space + indikaattorit ovat valmisteilla (OECD).
- Työ- ja elinkeinoministeriö on alkanut päivittää yhteiskunnallisten yritysten strategiaa EU:n yhteisötalouden suositusten perusteella.
- Raportti yleishyödyllisille yhteisöille maksetuista valtionavustuksista on julkaistu Tutkiavustuksia.fi-palvelussa.
- Kansallinen demokratiapäivä on 11.10.2024.
- Vuoden selväsanaista voi ehdottaa 10.9.2024 asti.

12 SEURAAVA KOKOUS

Työryhmän seuraava kokous 8/2024 järjestetään torstaina 19.9.2024.

Seuraavan kokouksen alustava asialista

- Tilannekatsaus 9/2024
- Toimeenpanosuunnitelma

13 KOKOUKSEN PÄÄTTÄMINEN

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 10.51.

Liitteet

Liite 1 Työryhmän pöytäkirjaluonnos 6/2024 12.6.2024

Liite 2 Tilannekatsaus 8/2024

Liite 3 Toimeenpanosuunnitelma

Liite 4 Toimenpiteiden etenemisen seurantataulukko

Liite 5 Power BI -raporttisuunnitelma

Liite 6 Seurantaryhmän asettamispäätösluonnos

Jakelu

Työryhmän puheenjohtajat, jäsenet ja varajäsenet, kutsutut asiantuntijat

Hankeikkuna